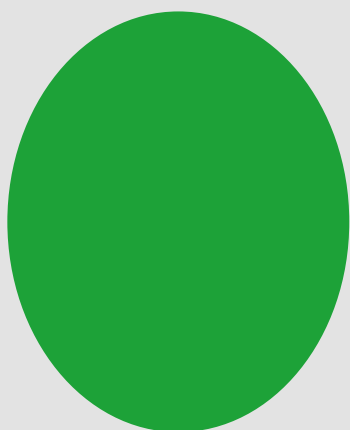
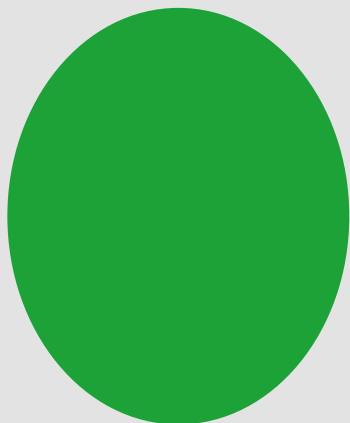
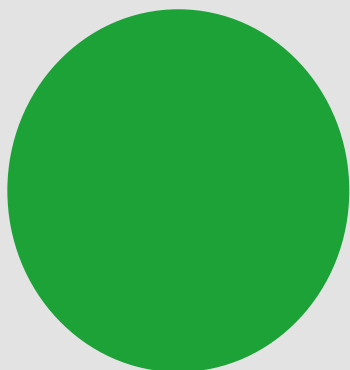
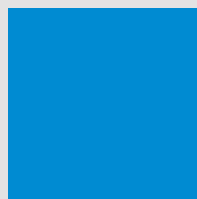
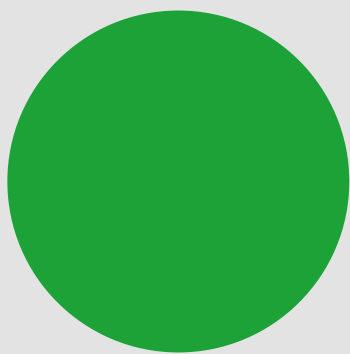
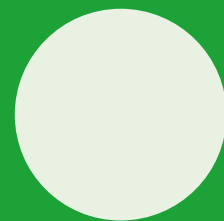

**Zet
Cultuur
op de
Agenda**

**Analyse
verkiezings-
programma's
2021–2024**

Samenvatting

Op 15, 16 en 17 maart 2021 vinden de Tweede Kamer-verkiezingen plaats. Wat zijn de standpunten over cultuureducatie en -participatie? Wat is het stemadvies voor de ‘cultuurbewuste’ kiezers?

De verschillende politieke partijen publiceerden afgelopen maanden hun verkiezingsprogramma's* voor 2021-2024. Je bent als partij vrij hoe je je verkiezingsprogramma indeelt.

Dat maakt het bijvoorbeeld interessant om te kijken met welk onderwerp partijen beginnen en in welk hoofdstuk (of hoofdstukken) ze cultuureducatie en -participatie noemen.

In mei 2020 stuurden we met de landelijke partners het document Zet Cultuur op de Agenda naar alle programmacommissies van de politieke partijen. Door niet te kiezen voor een eenduidig lijstje met wensen, maar een waaier aan keuzes, afhankelijk van de partijideologie en politieke visie op cultuur, daagden we de programmacommissies uit om hun positie en ambities op het gebied van cultuureducatie en -participatie op te schrijven.

In deze analyse leggen we de verkiezingsprogramma's naast deze input. De cultuurparagraaf speelt daarin uiteraard een grote rol, maar we bekeken ook de passages over onderwijs, zorg en welzijn, arbeidsmarkt en diversiteit en inclusie. Op basis daarvan positioneren we de partijen in een roos, om zo de verschillende politiek-ideologische visies op cultuureducatie en -participatie zichtbaar te maken. Dit zie je op pagina 4.

* Op het moment van schrijven zijn sommige verkiezingsprogramma's nog conceptversies.

Samenvatting

Er zitten grote verschillen in de mate waarin partijen in hun verkiezingsprogramma invulling geven aan cultuureducatie en -participatie, ook op politiek-ideologisch niveau. Soms zijn er nauwelijks of geen standpunten over cultuureducatie en -participatie (o.a. PVV, SP, VVD), soms wordt het juist vaak genoemd (o.a. PvdA, GroenLinks). Bij de meeste partijen vind je cultuur alleen expliciet in de cultuurparagraaf. Bij sommige partijen maakt het nadrukkelijk deel uit van bijvoorbeeld de onderwijsparagraaf (D66) of de zorgparagraaf (PvdD). Dit laatste is belangrijk omdat cultuureducatie en -participatie anders vaak vergeten worden in discussies over sociale zaken, onderwijs en economie.

Zo gezien kun je wel degelijk zeggen dat het ene verkiezingsprogramma beter is dan het andere voor cultuureducatie en -participatie. Op basis van onze agenda en deze analyse schrijven we een voorstel voor een cultuurparagraaf voor het nieuwe regeerakkoord. De kiezer die waarde hecht aan cultuureducatie en -participatie kan met behulp van deze analyse een weloverwogen keuze maken in maart. Wij hopen uiteraard dat veel kiezers 'cultuurbewust' gaan stemmen!

Muzische cultuur

Nederlandse identiteit

Cultuur
als
Canon

Kunst en cultuur zijn belangrijke pijlers van onze Nederlandse identiteit. De overheid zou vooral een rol moeten spelen in het behouden en toegankelijk maken van erfgoed. We moeten trots zijn op iconen uit de vaderlandse geschiedenis en dit ook uitdragen en overbrengen op nieuwe generaties. Cultuureducatie en -participatie moeten in het teken staan van kennismaken met deze historie en het bezoeken van ons erfgoed, van Rembrandt tot Mondriaan, van Vondel tot Annie M.G. Schmidt.

Cultuur
als
Waarde

Kunst en cultuur hebben een intrinsieke waarde. Daarnaast kunnen zij leiden tot nieuwe visies en de bestaande werkelijkheid bevragen. Alleen daarom al zijn zij van waarde voor onze democratie. De overheid moet ervoor zorgen dat kunstenaars en gezelschappen kunnen blijven bestaan. Nu en in de toekomst. Dat betekent ook dat kinderen van jongs af aan hun kunstzinnige vaardigheden ontwikkelen, binnen- en buitenschools. Daarbij ligt de inhoud niet van tevoren vast en is er ruimte voor nieuwe verhalen.

Diversiteit & Inclusie

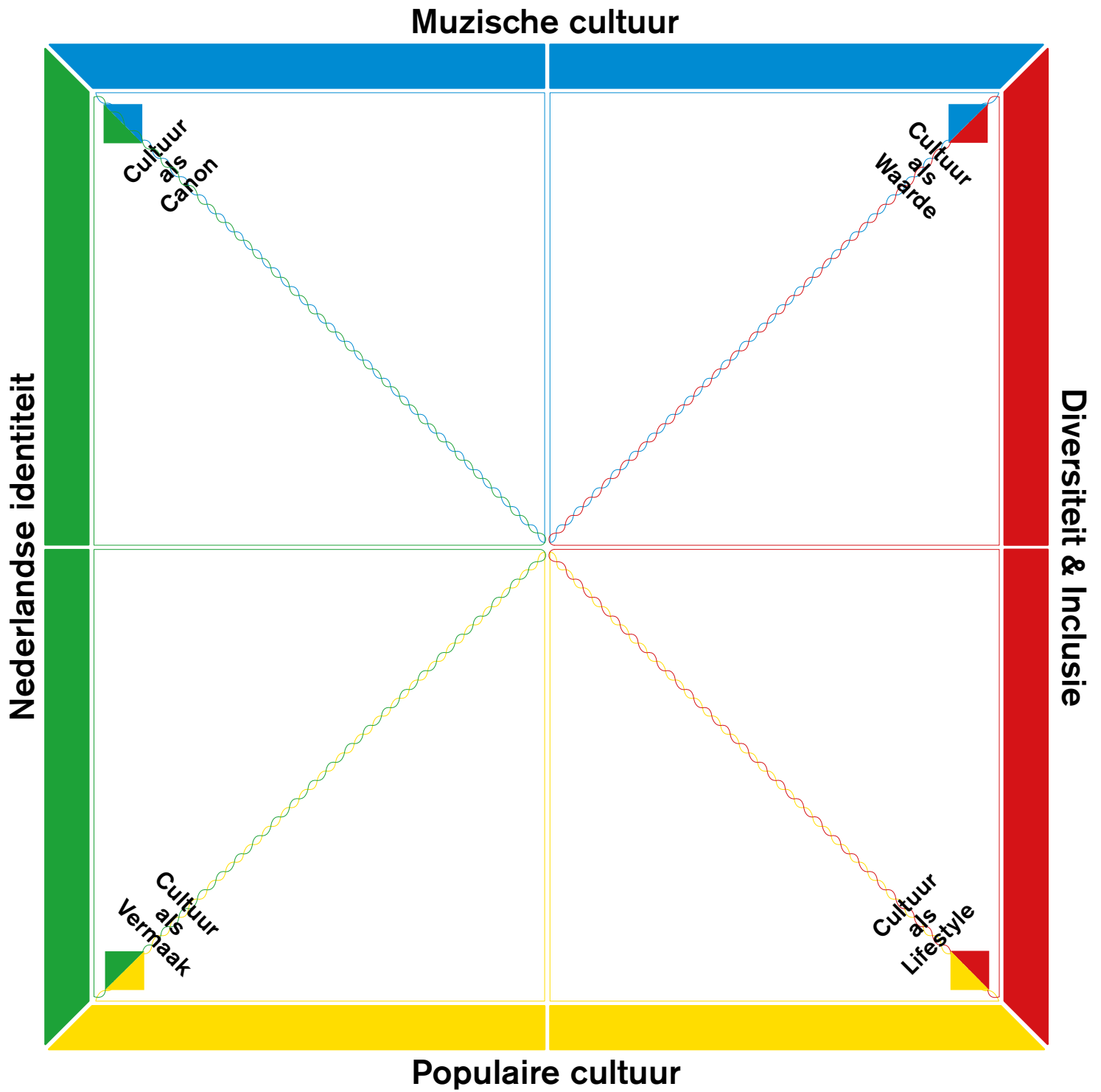
Cultuur
als
Vermaak

Kunst en cultuur zijn diepgeworteld in Nederlandse tradities. Van de fanfares en harmonieën tot de schutterijen en bloemen-corso's. De overheid zou vooral een rol moeten spelen in het behouden van die tradities en het ondersteunen en toegankelijk maken van amateurverenigingen. Belangrijk is dan ook de regionale spreiding van subsidies en de zorg voor voldoende lokale voorzieningen, zoals bibliotheken en muziekscholen.

Cultuur
als
Lifestyle

Kunst en cultuur zijn uitingen van een persoonlijke lifestyle. Dat gaat van de kleding die je draagt tot de feesten die je bezoekt. Ontmoetingen vinden plaats in (online) communities en leren gaat via (digitale) peer-to-peerlessen. De rol van de overheid is beperkt, aangezien het individu zelf bepaalt. Wel kan de overheid creativiteit bevorderen en stimuleren. Bijvoorbeeld door creatieve vakken in alle onderwijslagen te borgen en door innovatieve projecten te ondersteunen.

Populaire cultuur

VVD: Samen aan de Slag

Gelijke kansen van 4-18 jaar

De VVD wil modernisering van het onderwijsprogramma op de basis- en middelbare school, waarbij hogere eisen aan de basisvaardigheden lezen, schrijven, taal en rekenen de kern vormen en ze techniek en burgerschap toevoegen (p.28). Cultuur wordt hier niet genoemd. VVD wil de leerplicht verlagen naar vier jaar om leerachterstand bij jonge kinderen te voorkomen. Ook staan er plannen voor een dagschool: dan brengen ouders hun kind in de ochtend en kunnen ze hun zoon of dochter aan het einde van de werkdag weer ophalen. Opvang kan op school plaatsvinden, maar ook via afspraken met gastouders, sport- en muziekverenigingen of buitenschoolse opvang op een andere locatie (p.29).

VVD pleit voor extra geld voor excellente scholen om activiteiten te organiseren en leraren zich te laten ontwikkelen. Slecht presterende scholen moeten eerst de basis op orde krijgen voordat ze zich richten op andere activiteiten (p.28). Dit biedt mogelijk kansen voor scholen om extra middelen aan CE te besteden, maar dat wordt niet genoemd. Het is de vraag welke plek CE heeft om 'de basis op orde' te krijgen.

VVD wil het toegestane aantal gastlessen per week laten stijgen naar acht uur, zodat kinderen ook leren van mensen met ervaring uit de praktijk (p.28). Dit biedt kansen voor extra vakleerkrachten cultuur, al wordt dat niet expliciet genoemd.

VVD wil een hoger salaris voor excellente leraren om professionele ontwikkeling te stimuleren (p.28). Dit biedt mogelijkheden voor docenten om zich te ontwikkelen op kunsteducatie, al wordt dat niet genoemd.

Iedereen kan meedoen

VVD wil betere regionale spreiding in de toewijzing van cultuursubsidies. Bij investeringen in cultuur moeten provincies en gemeenten het bedrag van de rijksoverheid aanvullen. Dit stimuleert investeringen in cultuur vanuit medeoverheden (p.31). Ook moeten er meer middelen komen voor het behoud en de ontwikkeling van volkscultuur in het Cultuurparticipatiefonds. Ook moeten makers van populaire cultuur zoals musicals, meer gebruik kunnen maken van rijkssubsidies (p.31).

Om kinderen een goede start te laten maken en om onderwijsachterstanden te voorkomen, moeten kinderen van de VVD eerder naar school, bezoeken zij vaker de voorschoolse opvang en beginnen zij eerder met leren (p.26). Hoewel cultuur niet als onderdeel genoemd wordt biedt dit wel kansen om het een onderdeel te maken van dit voorschoolse programma.

VVD wil voorlichting over preventie rond een ongezonde levensstijl, met het Nationaal Preventieakkoord als leidraad (p.36). Hoewel cultuur nog geen deel uitmaakt van het preventieakkoord liggen hier kansen om cultuurparticipatie te verbinden aan het sociale domein. Dit wordt niet in het programma genoemd.

Grote maatschappelijke opgaven

Cultuur wordt niet gekoppeld aan grotere maatschappelijke thema's. Fair practice wordt niet genoemd. Diversiteit wordt wat VVD betreft wel een verplicht onderdeel in de lerarenopleiding (p.68).

VVD pleit voor een vangnet voor alle werkenden, inclusief zzp'ers, en noemt enkele andere voorstellen om de arbeidsmarkt te verbeteren (p.18).

Conclusie:

In het verkiezingsprogramma van de VVD vind je weinig over CE en CP. Excellent onderwijs lijkt met name te gaan over de kernvakken. Dat neemt niet weg dat er verschillende voorstellen in het programma staan die kansen bieden voor CE en CP. Daar moet het veld echter zelf werk van maken. VVD heeft een prachtige sportparagraaf (p.41/42). Als je hier het woord sport door cultuur zou vervangen, zou de VVD ook een krachtige visie op cultuurparticipatie hebben.

CDA: Zorg voor Elkaar

Gelijke kansen van 4-18 jaar

CDA wil zomerscholen om opgelopen achterstanden in te halen (p.16). De vraag is of CE hier ook deel van uitmaakt.

Het CDA wil het vak van leerkracht aantrekkelijker maken (p.27/28).

Het CDA wil voorschools leren mogelijk maken op de kinderopvang. In het programma worden echter alleen taal- en rekenachterstanden genoemd (p.28).

Het CDA wil middels leerrechten voor iedere werknemer scholing voor medewerkers verbeteren (p.31). Dit biedt mogelijk kansen voor docenten om zich te scholen in het geven van kunsteducatie, al wordt dit niet expliciet genoemd.

CDA wil een nieuw nationaal historisch museum (p.89).

Iedereen kan meedoen

CDA wil dat verenigingen vaker een beroep doen op ouders om als vrijwilliger, coach of mentor hun kennis en ervaring te delen met jonge generaties (p.19).

CDA is voor de invoering van vrijwilligersverlof. Dit biedt mogelijk uitkomst voor (amateurkunst)verenigingen en culturele instellingen (p.33).

CDA heeft oog voor het belang van preventie, maar koppelt dit vooral aan sport. Cultuur is niet in beeld (p.25/26).

De waarde van buurtsportcoaches wordt genoemd (p.34). De cultuurcoach wordt vergeten.

Er is aandacht voor mensen met een beperking, maar cultuur wordt vergeten (p.15). CDA wil het landelijke actieplan 'Een tegen eenzaamheid', waar CE ook deel van is, voortzetten (p.19).

CDA wil een herstelplan voor de culturele sector waar expliciet ook de amateurverenigingen mee geholpen worden (p.90).

CDA wil een betere regionale spreiding van middelen en voorzieningen voor een volwaardig cultureel aanbod voor professionals en amateurs in het hele land (p.90).

Grote maatschappelijke opgaven

CDA wil nationale diensttijd voor alle jongeren tussen 16 en 20. Dit zou goed gekoppeld kunnen worden aan cultuur, maar dat wordt niet genoemd (p.17).

CDA doet enkele voorstellen om de arbeidsmarkt te verbeteren. Het vaste contract krijgt daarin de voorkeur (p.45). Ook wil CDA werk maken van de aanpak van arbeidsdiscriminatie, waarbij vooral het verschil tussen mannen en vrouwen wordt genoemd (p.47).

De huidige nadruk op diversiteit in het aanbod kan volgens CDA niet zonder ook de unieke voorbeelden van de Nederlandse cultuur te beschermen en behouden (p.90).

Conclusie:

Cultuur noch onderwijs maken deel uit van de 12 speerpunten van het programma. Dat zie je ook terug in de rest van het programma. CDA noemt weliswaar een paar keer het belang van amateurverenigingen en heeft in de paragraaf over waarden en tradities enkele mooie woorden over de waarde van cultuur en diversiteit, maar koppelt daar verder weinig concrete ambities aan. Ook in andere paragrafen (zorg en welzijn, onderwijs, economie) komt de waarde van cultuur niet aan bod.

PVV: *Het gaat om u*

Gelijke kansen van 4-18 jaar

PVV doet voorstellen om nationalisme in het onderwijs door te voeren, onder andere aandacht aan de verworven westerse vrijheden en het dagelijks hijsen van de Nederlandse vlag ter bevestiging van de nationale identiteit (p.13).

PVV wil vernieuwing in onderwijs stoppen. Dat betekent onder andere terug naar wat volgens hen de kern is: taal en rekenen (p.43).

PVV wil geen onbevoegde leraren meer voor de klas (p.45).

Iedereen kan meedoen

'Geen subsidies meer voor multiculti-clubs' (p.13).

Cultuur wordt niet genoemd in de zorgparagraaf (p.15).

Passend onderwijs moet echt passend worden: elke leerling een plek (p.45).

Grote maatschappelijke opgaven

Geen 'positieve discriminatie' en diversiteitsbeleid meer.

PVV wil de mogelijkheid voor zzp'ers om betaalbaar en vrijwillig te verzekeren tegen arbeidsongeschiktheid en de mogelijkheid om pensioen op te bouwen (p.25).

Conclusie:

Het hoofdstuk cultuur gaat in het verkiezingsprogramma van de PVV over cultuur in de sociologische zin van het woord: identiteit, traditie, gewoonten. De PVV wil de huidige grondwet, waarin alle culturen gelijk zijn, aanpassen. De PVV gaat ook niet mee in het standpunt dat alle culturen gelijk zijn. Zij spreken uit dat 'onze eigen cultuur' de beste is. De Joods-Christelijke en Humanistische cultuur zijn wat de PVV betreft dominant (p.11). Dit betekent (naast een aantal andere verregaande voorstellen): stoppen met diversiteitsbeleid en alle subsidies voor 'multiculclubs' (p.12). Verder vermeldt het verkiezingsprogramma niets over kunst en cultuur.

D66: Een nieuw begin

Gelijke kansen van 4-18 jaar

Kansengelijkheid is een van de vijf overtuigingen waar het programma op steunt. Een rijke schooldag, inclusief kunst en muziek, is daar een voorbeeld van (p.8, 15, 38). Scholen krijgen middelen om hiervoor vakdocenten in te zetten en werken nauw samen met plaatselijke verenigingen en bibliotheken (p.16).

De huidige opvang, voorschoolse educatie en peuterspeelzaal worden samengevoegd tot één kinderopvang van hoge kwaliteit. Bij de kinderopvang staat de ontwikkeling van het kind centraal. Cultuur wordt hier niet expliciet genoemd, maar er liggen wel kansen (p.15).

D66 doet verschillende voorstellen voor een vergaande vernieuwing van het onderwijsstelsel. Daarbij is uitstel van keuze- en selectiemomenten een belangrijke. Tot 14 jaar maken leerlingen kennis met allerlei vakken. Daarna maken ze per vak de keuze voor een richting. D66 moedigt aan dat sommige vakken juist gezamenlijk worden gegeven, waarbij gedacht kan worden aan de creatieve vakken (p.17).

D66 wil de leraar beter betalen en tijd geven voor ontwikkeling. Mogelijk biedt dit ook kansen voor scholing in kunsteducatie. Dit wordt niet expliciet genoemd (p.20).

Scholen krijgen meer autonomie over waar ze het geld aan besteden, in samenspraak met medezeggenschaps- en ouderraden. Het is nog de vraag of dit positief of negatief uitvalt voor de hoeveelheid middelen die scholen uitgeven aan cultuureducatie (p.22).

D66 koestert kleine en unieke opleidingen. Denk bijvoorbeeld aan bijzondere ambachten of unieke taal- en cultuurstudies (p.26).

D66 wil de positie van de mbo-student verbeteren, ook qua toegang tot sport en cultuur (p.24).

Iedereen kan meedoen

D66 wil investeren in geletterdheid en bibliotheken (p.13).

D66 wil van passend onderwijs naar inclusief onderwijs zodat kinderen met en zonder beperking naar dezelfde school gaan. (p.18).

Moderne (pop- en urban)muziek wordt een eigen discipline in de Culturele Basisinfrastructuur. Op deze manier ontstaat een betere balans tussen klassieke en moderne muziekgenres (p.36).

Kunst en cultuur is voor alle Nederlanders, met elke achtergrond. Overall, dus ook buiten de Randstad wil D66 investeren in de kunst- en cultuursector en lokale initiatieven om deelname aan cultuur stimuleren (p.38).

D66 wil muziekscholen weer terug in de samenleving. Wanneer ingebed in onze cultuur, in onze regio's, steden of dorpen, zoals bijvoorbeeld sport-scholen of bibliotheken dat zijn, is voor ieder kind of volwassene de drempel weer laag om zich te verrijken met het leren bespelen van een instrument (p.38).

D66 wil ook in elke gemeente een bibliotheek (p.38).

Grote maatschappelijke opgaven

Kunst en cultuur maken geen onderdeel uit van de gezondheidsparagraaf.

D66 heeft een uitgebreide cultuurparagraaf waarin kunst en cultuur het fundament van de beschaving worden genoemd en gepleit wordt voor een herwaardering voor de sector (p.36).

D66 wil investeren in de kunst- en cultuursector. Rijkssubsidies worden verruimd voor alle organisaties. Ook lokale overheden krijgen voldoende geld voor hun cultuurbeleid (p.36).

De positie van zelfstandigen in de culturele sector wordt verbeterd. Zie het hoofdstuk 'Voor een radicale verandering van werk en inkomen' (p.37,41). Verder worden enkele andere voorstellen gedaan, waarbij ook de Fair Practice Code genoemd wordt. D66 lijkt hier nog te weinig oog te hebben voor de professional in de cultuureducatie- en amateur-kunstsector.

D66 is voor de komst van een Slavernijmuseum of -instituut en stimuleert andere culturele instituten die zich richten op het zwarte erfgoed (p.38). D66 kent een apart hoofdstuk met voorstellen om racisme en discriminatie te bestrijden (p.135).

D66 wil meer investeren in cultuur in het Caribische deel van het Koninkrijk (p.131).

Conclusie:

Het D66-programma is zeer uitgebreid en kent een aantal radicale hervormingsvoorstellen. Voor CE en CP zijn vooral de hervorming van het onderwijs en de arbeidsmarkt relevant. Ook heeft D66 een uitgebreide cultuurparagraaf waarin kunst en cultuur het fundament van de beschaving worden genoemd en gepleit wordt voor een herwaardering voor de sector. Steeds wordt benoemd dat D66 bereid is ook in die sector te investeren.

GroenLinks: *Tijd voor nieuw realisme*

Gelijke kansen van 4-18 jaar

GroenLinks wil investeren in leraren: werkdruk omlaag en de beloning omhoog (p.33).

GroenLinks wil het basisonderwijs en de buitenschoolse opvang zoveel mogelijk samenbrengen in brede scholen en integrale kindcentra. Hier kunnen kinderen de hele dag terecht om te leren en te spelen. Cultuur-educatie wordt niet expliciet genoemd, maar er liggen wel kansen om dat er onderdeel van te maken (p.34).

GroenLinks doet nog enkele voorstellen voor vernieuwing van het onderwijsstelsel, zoals meer tijd en ruimte voor pubers om zich te ontwikkelen. Alle leerlingen gaan naar een tienerschool of een meerjarige brede brugklas waarbij ze pas in het derde jaar van de middelbare school een niveau kiezen (p.35). Het is niet duidelijk wat de rol van cultuureducatie hierin is.

GroenLinks wil het cultuuronderwijs binnen en buiten school versterken door meer budget en een betere samenwerking tussen centra voor de kunsten, pabo's, basis- en middelbare scholen, mbo's, kunstopleidingen en andere culturele professionals en instellingen (p.61).

Iedere jongere tot 18 jaar krijgt van GroenLinks een eigen cultuurbudget (p.61).

Iedereen kan meedoen

Kinderen met en zonder beperking moeten van GroenLinks op dezelfde school in hun buurt terechtkunnen, met alle begeleiding die nodig is (p.35).

Het budget voor kunst en cultuur moet van GroenLinks omhoog. De verdeling over Nederland wordt eerlijker (p.61).

Iedereen krijgt toegang tot cultuur. Culturele instellingen worden inclusiever en beter toegankelijk. Basis hiervoor is de Code Culturele Diversiteit en het VN-verdrag Handicap (p.61).

GroenLinks garandeert dat iedereen in Nederland toegang heeft tot een volwaardige bibliotheek (p.61).

Cultuurparticipatie, amateurkunst en muziekverenigingen wil GroenLinks extra ondersteunen (p.61).

Grote maatschappelijke opgaven

Cultuur wordt niet genoemd in de gezondheidsparagraaf (p.28).

Een school moet voor GroenLinks veilig zijn voor iedere leerling, ongeacht seksuele oriëntatie, genderidentiteit, geloof, huidskleur of beperking (p.35).

GroenLinks wil de arbeidsmarkt verbeteren, met het vast contract weer als de norm (p.46), een collectieve basisvoorziening tegen arbeidsongeschiktheid (p.51), een quotum voor overheden en bedrijven om mensen met een beperking in dienst te nemen (p.52) en pensioen voor iedereen, ook zzp'ers (p.53).

Een gezonde arbeidsmarkt in de culturele sector heeft extra aandacht in de cultuurparagraaf, waarbij ook de Code Fair Practice wordt genoemd (p.61).

GroenLinks heeft een aparte paragraaf over het bestrijden van discriminatie en racisme (p.56).

Conclusie:

Kunst en cultuur zijn onderdeel van het bouwen aan één samenleving. Dat is een van de vijf speerpunten van het verkiezingsprogramma. Voor GroenLinks is kunst en cultuur de zuurstof van onze samenleving en economie, zo valt te lezen in de uitgebreide cultuurparagraaf. Het is duidelijk dat GroenLinks in cultuur wil investeren. Cultuur is nog niet terug te vinden in andere paragrafen.

SP: Stel een daad

Gelijke kansen van 4-18 jaar

Om goed uit de coronacrisis te komen wil SP investeren in de publieke sector, waaronder onderwijs (p.12). Het vak van leerkracht moet aantrekkelijker worden. Docenten krijgen een hoger salaris (p.17).

Iedereen kan meedoen

SP pleit ervoor dat gemeenten voldoende geld krijgen om zélf beleid en keuzes te maken voor hun inwoners. Nu hebben gemeenten grote tekorten, op jeugdzorg, WMO, het onderhoud van de buurt, of de hulp voor mensen met schulden. Veel meer geld is nodig om de gemeenten deze taken te laten uitvoeren. Dat geldt in het bijzonder voor de regio's waar de bevolking krimpt en de voorzieningen al sterk onder druk staan (p.10). Dit zou eraan bijdragen dat gemeenten te snel op culturele voorzieningen bezuinigen als gevolg van tekorten op andere domeinen.

SP wil alle rijksmusea gratis toegankelijk maken. De regionale musea worden één dag per week gratis (p.18).

SP wil een betere spreiding van de cultuursubsidies over het land (p.18).

Grote maatschappelijke opgaven

Cultuur komt niet voor in de gezondheidsparagraaf (p.13).

SP wil een investeringsplan voor Nederland, om bijvoorbeeld zzp'ers meer zekerheid te geven (p.15). In een beschaafd land hoeven kunstenaars niet in armoede te leven, zo schrijft SP (p.17). Daarom wil SP eerlijke betaling en sociale zekerheid voor alle makers in de creatieve sectoren. Bijvoorbeeld door het verbeteren van de sociale zekerheid, door een goed pensioen en een collectieve verzekering tegen arbeidsongeschiktheid. Hopelijk denkt SP daarbij ook aan de professionals in de CE en CP. Voor professionals in de muziek wil SP in ieder geval een nationaal investeringsfonds.

SP wil een nationaal historisch museum, om te laten zien hoe onze vrije en democratische samenleving is ontstaan (p.17).

SP spreekt zich expliciet uit tegen discriminatie (p.25).

Conclusie:

Het programma van de SP is vergeleken met dat van andere partijen heel beknopt. Over kunst en cultuur zegt SP dat zij geen sluitstuk van de begroting zijn, maar een basis voor onze beschaving. Ze inspireren, houden een spiegel voor en leren ons dingen anders te bekijken. Er valt in het verkiezingsprogramma echter weinig over te lezen. SP verwijst naar de website voor meer standpunten.

PvdA: *Ons plan voor een eerlijke en fatsoenlijker Nederland*

Gelijke kansen van 4-18 jaar

PvdA wil fors investeren in beter onderwijs en kansengelijkheid (p.31), onder andere door een betere ondersteuning en beloning van leraren, een gratis voorschool voor iedereen en een uitgesteld selectiemoment voor de middelbare school.

PvdA stelt voor dat school, kinderopvang, buitenschoolse activiteiten en brede talentontwikkeling samen brede scholen vormen. Door naast onderwijs en kinderopvang ook vrijetijdsbesteding, ontspanning, sport en cultuur te bieden, krijgen alle kinderen de mogelijkheid zich optimaal te ontwikkelen. Bij deze brede scholen kan op termijn ook de onderbouw van het voortgezet onderwijs komen, zodat er ook later wordt geselecteerd (p.34).

PvdA wil dat er op iedere school meer ruimte komt voor muziek, cultuur en sport, door goed opgeleide vakleerkrachten. Ieder kind komt ermee in aanraking. Dit wordt publiek gefinancierd (p.35).

PvdA wil onderwijs inclusiever en diverser maken (p.35).

Als het aan PvdA ligt krijgen basisschoolleerlingen een cultuurontdekkingspas. Kinderen uit gezinnen met minder geld krijgen ook altijd de kans om deel te nemen aan culturele activiteiten buiten school (p.83).

Cultuuronderwijs wordt een vast onderdeel van de lesprogramma's in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs (p.83).

Iedereen kan meedoen

PvdA benoemt het belang preventie en welzijn (p.29). PvdA doet zelfs een voorstel voor gratis lidmaatschap voor sportverenigingen voor gezinnen in armoede, i.s.m. o.a. het Jeugdfonds Sport & Cultuur (p.30). Cultuuroefening wordt in dit verband niet genoemd.

PvdA wil extra investeren in kunst en cultuur, ook via gemeenten en provincies, zodat ook in de toekomst kleinschalige (sociaal-)culturele voorzieningen in wijken en dorpen behouden kunnen blijven (p.81).

PvdA koestert ook de dorpsfanfares, de lokale carnavalsvereniging en debatcentra. (p.82).

PvdA wil alle kinderen al vroeg in aanraking laten komen met cultuur (p.82). Alle jongeren tot en met 25 jaar krijgen een cultuurkaart met een budget en kortingen voor kunst en cultuur (p.83).

Mensen met een beperking mogen niet belemmerd worden als ze van kunst of cultuur willen genieten (p.82).

PvdA wil kunst en cultuur letterlijk naar dorpen en wijken brengen met projecten zoals De Wijk De Wereld (p.82).

Jong, oud en iedereen ertussenin moet kunnen genieten van kunst en cultuur. Daarom is het voor PvdA belangrijk dat de culturele en creatieve sector de diversiteit van de Nederlandse samenleving representeert (p.82).

PvdA wil het stimuleringsfonds voor bibliotheken uitbreiden (p.82).

Rijksmusea moeten één dag per maand gratis open (p.83).

Grote maatschappelijke opgaven

PvdA doet meerdere voorstellen om de arbeidsmarkt te verbeteren (p.8), bijvoorbeeld het aantrekkelijker maken van vaste contracten, sociale bescherming van zzp'ers en het tegengaan van onderbetaling van zzp'ers (p.10). De Fair Practice Code en eerlijke beloning wordt in het hoofdstuk cultuur nog extra benoemd (p.81).

PvdA heeft een plan voor zgn. basisbanen in de publieke sector (p.13), bijvoorbeeld voor taken bij sport- en muziekverenigingen (p.30).

PvdA heeft een apart hoofdstuk over saamhorigheid (p.66), met daarin een aparte paragraaf over het tegengaan van discriminatie en racisme (p.70). PvdA is ook voorstander van de komst van een nationaal slavernijmuseum (p.71). In het hoofdstuk cultuur wordt ook de naleving van de Code Diversiteit & Inclusie genoemd (p.83).

PvdA wil investeren in kunst op straat (p.83).

Ook bij integratie wordt het belang van meedoen aan cultuur genoemd (p.69).

Conclusie:

PvdA benadrukt het belang van kunst en cultuur in een zeer uitgebreid en ambitieus hoofdstuk. De partij is ook bereid daar structureel extra in te investeren. PvdA gaat voor een eerlijke en toegankelijke culturele sector waar niet de markt(waarde), maar de intrinsieke (meer)waarde van kunst leidend is (p.81). In het hoofdstuk over cultuur noemt PvdA verschillende mooie voorstellen om CE en CP te verbeteren.

ChristenUnie: *Kiezen voor wat écht telt*

Gelijke kansen van 4-18 jaar

ChristenUnie wil het salaris van leraren verbeteren, met name op lagere scholen (p.18) en ruimte voor ontwikkeling van leraren (p.64). Cultuureducatie wordt in dit verband niet genoemd.

ChristenUnie wil minder scheiding tussen cognitieve en praktische vaardigheden. In het voortgezet onderwijs en het beroepsonderwijs komen meer mogelijkheden voor uitwisseling van docenten en leerlingen tussen schoolsoorten, zodat bijvoorbeeld een havist als aanvulling op zijn vakkenpakket ook een praktisch vak uit het beroepsonderwijs kan volgen (p.68).

Alle kinderen krijgen wat ChristenUnie betreft cultuureducatie. Scholen bepalen zelf hoe zij hier invulling aan geven (p.69).

Iedereen kan meedoen

Je mag in ons land niet gediscrimineerd worden om wie je bent. ChristenUnie wil daarom Artikel 1 uitbreiden, zodat ook expliciet wordt benoemd dat je mensen niet mag discrimineren vanwege hun beperking of seksuele geaardheid (p.14).

De visie op zorg en welzijn van de ChristenUnie richt zich op een veerkrachtige samenleving en zorgzame gemeenschappen met inzet op preventie en positieve gezondheid. Sporten wordt wel genoemd als belangrijk onderdeel (p.44), cultuur niet.

ChristenUnie wil door met het programma 'Een tegen eenzaamheid' (p.38). CE is onderdeel van dit programma.

ChristenUnie wil werk maken van een inclusieve samenleving. Als voorbeeld wordt de toegankelijkheid van sportclubs genoemd (p.56). Dit zou mogelijk ook voor cultuurinstellingen en -verenigingen kunnen opgaan.

Ieder kind krijg wat ChristenUnie betreft toegang tot cultuur. Kinderen krijgen mogelijkheden om zich ook buiten schooltijd verder te ontwikkelen op het creatieve pad. Kinderen uit gezinnen met een lagere sociaal-economische status krijgen hierbij extra aandacht (p.70).

ChristenUnie wil dat de bibliotheek gratis is tot 18 jaar. Jongeren zijn tot hun 18e jaar gratis lid van de bibliotheek. Bij de geboorteaangifte, krijgen ouders het gratis lidmaatschap voor hun kind aangeboden (p.70).

Bij de verdeling van overheidssubsidies voor culturele instellingen wil ChristenUnie een eerlijker verdeling over het land, zodat mensen in én buiten de Randstad kunnen genieten van de rijkdom van het culturele leven (p.70).

Grote maatschappelijke opgaven

ChristenUnie wil de Maatschappelijke Diensttijd voortzetten en uitbouwen (p.15). Cultuur wordt niet expliciet genoemd, maar zou daar wel van kunnen profiteren.

ChristenUnie wil een coalitie tegen racisme oprichten (p.15).

De uitgangspunten van de Fair Practice Code dienen voor de ChristenUnie als leidraad voor een gezonde arbeidsmarkt in de culturele sector, zodat iedereen onder eerlijke omstandigheden en tegen een redelijke vergoeding zijn werk kan doen (p.70).

ChristenUnie doet enkele voorstellen voor een betere arbeidsmarkt (p.79), waaronder een publieke basisverzekering voor arbeidsongeschiktheid, de nadruk op vaste contracten en minimumtarieven voor zzp'ers (p.80).

ChristenUnie is voorstander van de zgn. basisbaan en noemt waardevol werk bij sportverenigingen als voorbeeld. Cultuurverenigingen worden niet genoemd, maar zouden hier mogelijk ook van kunnen profiteren (p.84).

Conclusie:

Cultuur komt niet voor in de 20 hoopvolle keuzes die écht tellen in het programma van de ChristenUnie. In de cultuurparagraaf erkent ChristenUnie het belang van kunst en cultuur en benoemt daarbij de waarde van amateurkunstbeoefening en cultuureducatie in het onderwijs (p.69). De cultuurparagraaf benoemt de waarde van CE en CP, maar kent verder weinig concrete voorstellen om dit te verbeteren.

Partij voor de Dieren: *Plan B, idealisme is het nieuwe realisme*

Gelijke kansen van 4-18 jaar

PvdD wil meer onderwijstijd voor kunst en drama (p.80).

PvdD wil extra geld en faciliteiten voor cultuurlessen (theater, muziek, dans, schilderen, etc.) (p.80).

PvdD wil het salaris voor leraren verhogen (p.81).

Cultuur- en muzikeducatie krijgen een vaste plek in het lesprogramma van het basis-, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs. Scholen worden een plek waar verbinding ontstaat tussen wijk, ouders, culturele instellingen, bibliotheken, kunstencentra, musea, verenigingen en podia (p.85).

Iedereen kan meedoen

PvdD wil voldoende (buurt)bibliotheken om leesplezier te bevorderen (p.80).

PvdD wil werk maken van passend onderwijs (p.82).

PvdD wil het cultuurbudget omhoog en bovendien een betere regionale spreiding (p.84).

PvdD wil dat de Rijksoverheid gemeenten stimuleert om cultuurparticipatie een vast onderdeel te maken van hun welzijnsbeleid. Op lokaal niveau moeten er goed gespreide, toegankelijke, betaalbare en gevarieerde voorzieningen komen (p.84).

PvdD wil investeren in behoud en heropening van gratis openbare bibliotheken (p.84).

PvdD wil dat museumbezoek financieel toegankelijk wordt voor alle burgers (p.84).

Grote maatschappelijke opgaven

PvdD heeft aandacht voor diversiteit. Onder andere wil PvdD meer aandacht voor LHBTIQ+ en het slavernij-verleden in het onderwijs (p.80) en ruimte voor andere muziekstijlen (p.85).

PvdD wil uitdrukkelijk de cultuursector betrekken bij grote maatschappelijke vraagstukken (p.84).

PvdD wil aandacht voor de inkomenspositie van muzikanten (p.85).

Het wordt als het aan de PvdD ligt voor zzp'ers eenvoudiger om vrijwillig te sparen voor pensioen of zich te verzekeren. Zzp'ers krijgen toegang tot een (collectieve) arbeidsongeschiktheids- en pensioenverzekering (p.45).

Conclusie:

De nadruk in het verkiezingsprogramma van de PvdD ligt zoals te verwachten op duurzaamheid. Dat neemt niet weg dat PvdD een uitgebreide en ambitieuze visie heeft op kunst en cultuur, waarbij ruimschoots aandacht is voor CE/CP. Ook is de PvdD de enige partij die kunst en cultuur verbindt aan grote maatschappelijke opgaven, zorg en welzijn in het bijzonder.

Overige partijen

SGP: *In vertrouwen*

Overheidssubsidies zijn volgens SGP bij het in standhouden van cultuuruitingen soms noodzakelijk, maar het verwerven van eigen inkomsten moet toch echt voorop staan (p.24).

De SGP vindt het niet meer dan logisch dat de Nederlandse regering bijzondere aandacht heeft voor de Nederlandse taal, historie en cultuur en dat ook laat blijken. Gezonde vaderlandsliefde is een goede zaak (p.24).

Bij het verstrekken van subsidies moet de toegankelijkheid van musea voor gehandicapten en het erkennen van de inzet van vrijwilligers een aandachtspunt zijn (p.25).

Verder heeft SGP het bij cultuur vooral over monumenten en erfgoed en niet over CE/CP. Er is in de onderwijsparagraaf geen aandacht voor cultuureducatie en in de zorgparagraaf geen aandacht voor cultuurparticipatie.

DENK: *Denk anders*

Denk wil meer geld voor het onderwijs, met meer waardering voor de leerkracht en aandacht voor diversiteit en kansengelijkheid (p.34).

DENK heeft geen enkele visie op cultuur.

50PLUS: *De kracht van 50PLUS*

De positie en beloning van leraren moet worden versterkt (p.18).

50PLUS wil dat culturele innovatie wordt gestimuleerd (p.16).

50PLUS heeft verder geen enkele visie op CE/CP.

Forum voor Democratie (geen verkiezingsprogramma)

Standpunten op de website van FvD zijn als volgt:

Basisonderwijs naar Fins model – het meest succesvolle basisonderwijs ter wereld, waar onderwijs op maat wordt geboden aan elk kind, en waar volop tijd en ruimte bestaat voor creatieve vakken én voor persoonlijke ontwikkeling.

Al die mooie dingen die het Westen heeft voortgebracht weer onderwijzen, uitdragen en promoten.

Stoppen met het subsidiëren van segregatie.

Colofon

Zet Cultuur op de Agenda
Analyse verkiezingsprogramma's
2021-2024

Tekst
Bas Verberk

Ontwerp
Thijs Verbeek

Uitgever
LKCA
Lange Viestraat 365
Postbus 452
3500 AL Utrecht
030 711 51 00
info@lkca.nl
www.lkca.nl

LKCA wil ervoor zorgen dat iedereen goede cultuureducatie krijgt (op school én in de vrije tijd) en dat iedereen kan meedoen aan culturele activiteiten.

LKCA probeert publicaties zo toegankelijk mogelijk aan te bieden.

Neem contact met ons op bij ontoegankelijke informatie via info@lkca.nl.